

ΜΝΗΜΕΙΟ ΦΩΤΟΣ
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΛΑΜΠΡΙΝΙΔΗΣ

ΔΗΜΟΣ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ 2022

Η πόλη ονειρευόταν ένα Φως που να βυθίζεται βαθιά στη σιωπή του κόσμου, να καταυγάζει τις πληγές της σκλαβιάς, ν' ανοίγει διάπλατα τις πόρτες για να φεύγουν τα θεριά, να λάμψει το πεπρωμένο των Ελλήνων...

Τούτο το Φως γεννήθηκε μια νύχτα, ξημερώματα της 23ης Μαρτίου 1821. Μαζί του έφερε στα παιδιά της καταρρακωμένης Πατρίδας την απόφαση για Ελευθερία, Ανεξαρτησία, Δικαιοσύνη, Αξιοπρέπεια.

Εκείνο το Φως αποτέλεσε και την κληρονομιά της πόλης με αυτό, δύο αιώνες τώρα, πορεύεται υπερήφανη κρατώντας σαν φυλαχτό και λάβαρο.

Η Καλαμάτα, η Πόλη της Ελευθερίας, έχει ιερή υποχρέωση να μεταλαμπαδεύει, να διαχέει αυτό το Φως σε όλο τον κόσμο.

Αυτόν τον συμβολισμό εξυπηρετεί η φιλοτέχνηση και εγκατάσταση στο Κέντρο της πόλης, και όχι στα περίχωρα, του Μνημείου Φωτός.

Μέσω αυτού συμβολίζεται η διάχυση, σε όλο τον κόσμο, των ιδεωδών της Ελευθερίας, της Ανεξαρτησίας, της Δικαιοσύνης και της Αξιοπρέπειας των λαών, αυτών που αποτελούν τις διαχρονικές αξίες του Ελληνισμού. Αξίες που αποτυπώνονται άριστα στην περίφημη «Προειδοποίηση προς τας Ευρωπαϊκούς αυλάς», του πρώτου πολιτικού – διπλωματικού κειμένου που, από την Καλαμάτα, απεστάλη στην Ευρώπη, με την υπογραφή της Μεσσηνιακής Γερουσίας, την 23η Μαρτίου 1821 και αναπτύσσεται στο Μνημείο.

Το Φως των ιδεωδών αυτών ήταν, είναι και θα είναι πάντα, το επίκεντρο της συλλογικής σκέψης του Δήμου Καλαμάτας, αυτών που θέλουμε να μεταδίδονται σε όλον τον κόσμο μαζί με το μήνυμα: να υπάρχουν στο κέντρο της σκέψης μιας πόλης, στην καρδιά του ανθρώπου που πρέπει ν' αγωνίζεται, κάθε ημέρα, για να μην διαστρεβλωθούν, να μην αφαιρεθούν, να παραμένουν ολοζώντανα και επίκαιρα.

Ως Δήμαρχος Καλαμάτας θέλω να ευχαριστήσω το Ίδρυμα «Καπετάν Βασίλη και Κάρμεν Κωνσταντακοπούλου» για την ευγενική χορηγία του Μνημείου Φωτός, καθώς και τον δημιουργό του, τον γλύπτη κ. Παναγιώτη Λαμπρινίδη.

Ο Δήμαρχος Καλαμάτας
Αθανάσιος Π. Βασιλόπουλος

The city was dreaming of a Light that sinks deep into the silence of the world, illuminates the wounds of slavery, opens wide the doors for the beasts to leave, to shine the destiny of the Greeks...

This Light was born one night, in the early hours of March 23, 1821. It brought to the children of the fallen Homeland, the decision for Freedom, Independence, Justice, and Dignity.

That Light was also the heritage of the city, for two centuries now, the city proudly evolves holding it as an amulet and flag.

Kalamata, the City of Freedom, has a sacred obligation to impart and spread this Light throughout the world.

The Monument of Light was sculpted and put in the Center of the city, and not in the surrounding areas, in order to serve this symbolism.

Through this, the diffusion of the ideals of Freedom, Independence, Justice and Dignity of the peoples, those that constitute the timeless values of Hellenism, is symbolized all over the world. Values that are perfectly reflected in the famous "Warning to the European courts", the first political-diplomatic text sent from Kalamata to Europe, with the signature of the Messinian Senate, on March 23, 1821 and is expressed at the Monument.

The Light of these ideals was, is and will always be, the focus of the collective thinking of the Municipality of Kalamata, of those we want to be imparted to the whole world along with the message: to exist in the center of a city's thought, in the heart of the man who struggles every day, not to be distorted, not to be removed, to remain alive and up to date.

As Mayor of Kalamata, I would like to thank the "Captain Vassilis and Carmen Konstantakopoulou" Foundation for the kind sponsorship of the Monument of Light, as well as its creator, the sculptor Mr. Panagiotis Lambrinidis.

Mayor of Kalamata
Athanasios P. Vasilopoulos

Handwritten text in a circular stamp, possibly containing a name or identification number.

Large, stylized, mirrored characters, likely a logo or brand name, appearing as a watermark or background element.

Vertical column of mirrored characters on the left side of the page, including letters like 'M', 'N', 'O', 'P', 'Q', 'R', 'S', 'T', 'U', 'V', 'W', 'X', 'Y', 'Z'.

Vertical column of mirrored characters on the right side of the page, including letters like 'A', 'B', 'C', 'D', 'E', 'F', 'G', 'H', 'I', 'J', 'K', 'L', 'M', 'N', 'O', 'P', 'Q', 'R', 'S', 'T', 'U', 'V', 'W', 'X', 'Y', 'Z'.

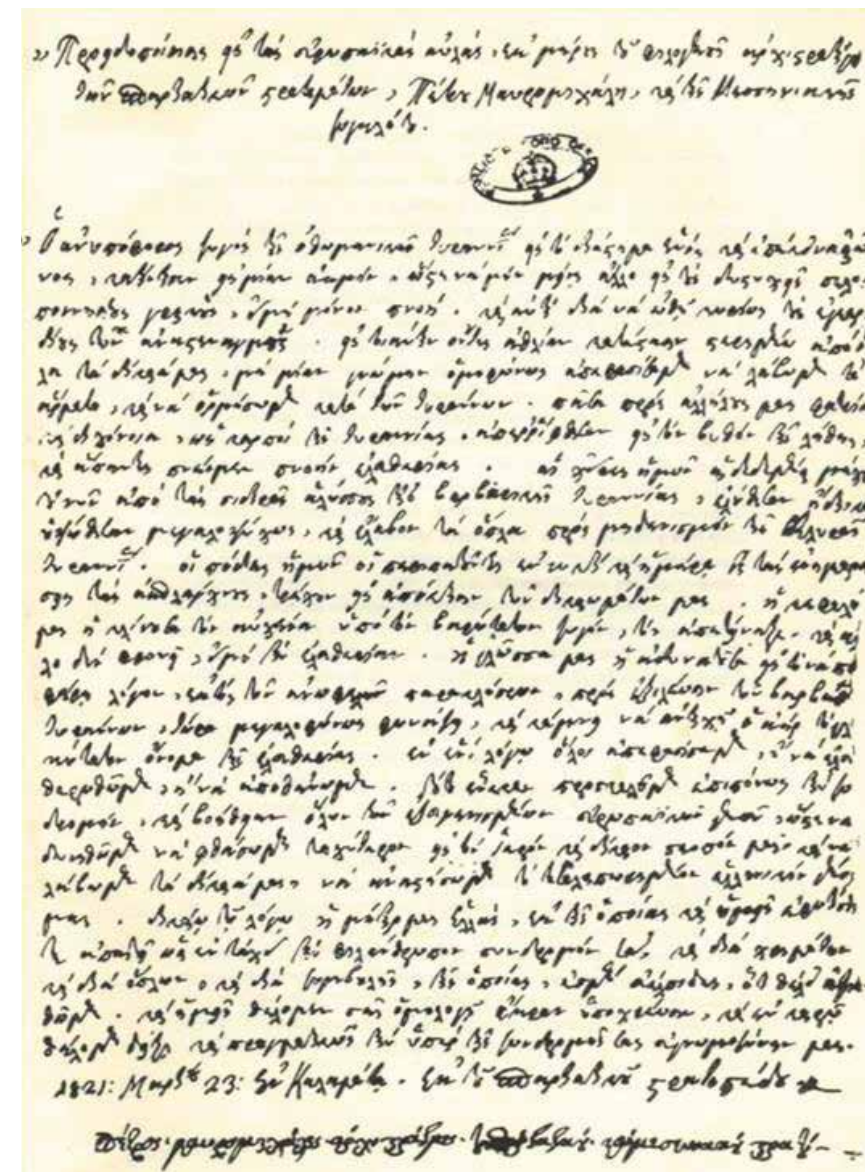

Λαμπρινίδης Παναγιώτης

Σπούδασε γλυπτική στην ΑΣΚΤ της Αθήνας (1985-1990). Κατά την περίοδο 1993-1999 δίδαξε σαν Ειδικός Επιστήμονας στην ΑΣΚΤ της Αθήνας στον τομέα της Γλυπτικής. Από το 2005 έχει αναλάβει τη θέση του καλλιτεχνικού Δ/ντη της Δημοτικής Πινακοθήκης Καλαμάτας και των εικαστικών εργαστηρίων του Δήμου Καλαμάτας. Έχει πραγματοποιήσει πολλές εκθέσεις σε Ελλάδα και εξωτερικό (Λονδίνο, Ρώμη, Παρίσι, Τόκιο, Κωνσταντινούπολη, Αθήνα).

Lambrinidis Panagiotis

He studied sculpture at the Athens School of Fine Arts (1985-1990). During the period 1993-1999 he taught as a Lecturer at the Athens School of Fine Arts in Sculpture. Since 2005, he has held the post of Artistic Manager of the Municipal Gallery of Kalamata and in visual workshops in Kalamata. He has had several exhibitions in Greece and abroad (London, Rome, Paris, Tokyo, Konstantinoupolis, Athens).

ΜΝΗΜΕΙΟ ΤΟΥ ΦΩΤΟΣ

Η επέτειος των 200 χρόνων από την Ελληνική Επανάσταση είναι μια σημαντική στιγμή για τη χώρα μας. Αποτελεί μια ευκαιρία για να γνωρίσουμε το παρελθόν μας και να σκεφτούμε πώς θα μπορέσουμε να ανταποκριθούμε καλύτερα στις προκλήσεις του μέλλοντος.

Αισθανθήκαμε ότι είναι χρέος μας να συμβάλουμε στους εορτασμούς, αναπτύσσοντας συνέργειες με δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και καλώντας όλους τους Έλληνες σε ένα ταξίδι στην ιστορία μας.

Η πρόσκληση από τον Δήμο Καλαμάτας να συμβάλλουμε στην υλοποίηση του επετειακού έργου τέχνης ‘Μνημείο του Φωτός’ είναι μεγάλη τιμή και χαρά για εμάς. Πρόκειται για ένα μνημείο, το οποίο θα αποτελέσει σημείο αναφοράς και θα προσθέσει αξία στην πόλη και την ευρύτερη περιοχή, ενισχύοντας την ιστορική μνήμη κατοίκων και επισκεπτών. Το έργο, μια σαφής αναφορά στο πρώτο πολιτικό αλλά και διπλωματικό έγγραφο των επαναστατημένων Ελλήνων προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, δίνει τη διάσταση της Ελληνικής Επανάστασης, την επιρροή της στον κόσμο, αλλά και τη σημασία της Μεσσηνίας σε αυτό τον αγώνα.

Πιστεύουμε ακράδαντα ότι μαζί μπορούμε να επιτύχουμε περισσότερα, άλλωστε αυτό έδειξε και η επανάσταση του 1821. Μόνο όταν όλες οι δυνάμεις της χώρας ενωθήκαν, πετύχαμε το ακατόρθωτο. Για το λόγο αυτό, στόχος μας πάντα είναι η συνεργασίες με όλους τους φυσικούς μας εταίρους, όπως είναι και ο Δήμος Καλαμάτας, τη πρώτη πόλη που απελευθερώθηκε κατά τη διάρκεια της Επανάστασης.

Είναι μεγάλη μας χαρά που και στο επετειακό πρόγραμμα που αναπτύξαμε, «Μοριάς 21» ο Δήμος Καλαμάτας ήταν συνοδοιπόρος μας και ελπίζουμε ότι οι θεματικές δράσεις και υποδομές που δημιουργήσαμε από κοινού θα αφήσουν μια παρακαταθήκη για τους επισκέπτες και δημότες της Καλαμάτας .

Είναι χρέος μας να θυμόμαστε τη τεράστια οφειλή που έχουμε προς τους Αγωνιστές του ‘21, οι οποίοι προσέφεραν τόσα στη δημιουργία της νέας Ελλάδας και ευχαριστούμε θερμά το Δήμο Καλαμάτας που μας έκανε συμμετόχους σε αυτή τη σημαντική πρωτοβουλία.

Αχιλλέας Β. Κωνσταντακόπουλος

Πρόεδρος
ΤΕΜΕΣ Α.Ε

MONUMENT OF LIGHT

The bicentennial anniversary of the start of the Greek Revolution is an important moment for our country. It is an opportunity for us to learn about our past and consider how we might better prepare for the challenges of the future.

We felt that it was our duty to contribute to the celebrations, by developing synergies with public and private actors and calling on all Greeks to join us on a journey through our history.

The invitation we received from the Municipality of Kalamata to contribute towards the realization of the anniversary artwork ‘Monument of Light’ is both a pleasure and a great honor for us. The monument will serve as a reference point while at the same time adding value to the city and the wider region by strengthening the historical memory of residents and visitors alike. The artwork, inspired by the first political and diplomatic document of the Greek revolutionaries to the Great Powers, captures the dimensions of the Greek Revolution, its impact on the world, and the importance of Messinia in this struggle.

We firmly believe that together we can achieve more, something that was so poignantly illustrated by the Greek War of Independence. Only when all the forces of the country were united were we able to achieve the impossible. For this reason, one of our main objectives has always been cooperation with all our natural partners, such as the Municipality of Kalamata, the first city to be liberated during the Revolution.

We were also delighted to have the Municipality of Kalamata as a close partner in ‘Morias 21, the anniversary program we developed, and we hope that the theme-based actions and infrastructures which we jointly created will leave an enduring legacy for the citizens of Kalamata and visitors to the city.

It is our duty to remember the huge debt of gratitude we owe to the Fighters of ‘21, who offered so much for the creation of the new Greece, and we extend our warm thanks to the Municipality of Kalamata for enabling us to be part of this important initiative.

Achilles V. Constantakopoulos

Chairman
TEMES S.A

ΠΡΟΕΙΔΟΠΟΙΗΣΙΣ ΕΙΣ
ΤΑΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΑΣ
ΑΥΛΑΣ, ΕΚ ΜΕΡΟΥΣ ΤΟΥ
ΦΙΛΟΓΕΝΟΥΣ ΑΡΧΙ-
ΣΤΡΑΤΗΓΟΥ ΤΩΝ ΣΠΑΡ-
ΤΙΑΤΙΚΩΝ ΣΤΡΑΤΕΥΜΑ-
ΤΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΜΑΥΡΟΜΙ-
ΧΑΛΗ ΚΑΙ ΤΗΣ ΜΕΣΣΗ-
ΝΙΑΚΗΣ ΣΥΓΚΛΗΤΟΥ.
Ο ΑΝΥΠΟΦΟΡΟΣ ΖΥΓΟΣ
ΤΗΣ ΟΘΩΜΑΝΙΚΗΣ ΤΥ-
ΡΑΝΝΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟ ΔΙΑ-
ΣΤΗΜΑ ΕΝΟΣ ΚΑΙ ΑΠΕ-
ΚΕΙΝΑ ΑΙΩΝΟΣ, ΚΑΤΗ-

ΝΤΗΣΕΝ ΕΙΣ ΜΙΑΝ ΑΚ-
ΜΗΝ, ΩΣΤΕ ΝΑ ΜΗΝ
ΜΕΙΜΗ ΑΛΛΟ ΕΙΣ ΤΟΥΣ
ΑΥΣΤΟΥΧΕΙΣ ΠΕΛΟΠΟΝ-
ΝΗΣΟΥΣ ΕΒΛΑΚΟΥΕ

Η Προειδοποίησης της Εθνεγερσίας εις τας Ευρωπαϊκάς αυλάς ως γλυπτικό Μνημείο Φωτός

[...] δικαίω τῷ λόγῳ ἡ μήτηρ μας Ἑλλάς,
ἐκ τῆς ὁποίας καὶ ὑμεῖς ἐφωτίσθητε [...]

Πέτρος Μαυρομιχάλης – Μεσσηνιακή Σύγκλητος,
Προειδοποίησης εις τὰς Εὐρωπαϊκάς αὐλάς,
Καλαμάτα 1821

Το Μνημείο ταυτίζεται με τη δημιουργία ενός τόποσημου, το οποίο καθορίζει, για όσα χρόνια βρίσκεται εκεί τοποθετημένο, την ταυτότητα του σημείου της εγκατάστασης. Το μέρος όπου βρίσκεται ένα Μνημείο καθίσταται σημείο αναφοράς, διότι ταυτίζει διαχρονικά τη μνήμη ενός γεγονότος με τον τόπο όπου αυτό το γεγονός διαδραματίστηκε. Ταυτόχρονα, αποτελεί ένα ιδεολογικό αποτύπωμα των προσεγγίσεων εκείνων οι οποίες οδηγούν στην εγκατάστασή του, είτε πρόκειται για συλλογικότητες είτε για θεσμούς είτε για άτομα. Καθίσταται επίσης σημείο αναφοράς και ως έργο τέχνης: υπάρχουν περιπτώσεις κατά τις οποίες ένα Μνημείο έχει καταστεί εμβληματικό περισσότερο για την καλλιτεχνική του ποιότητα και λιγότερο για το γεγονός ή για το πρόσωπο που υπήρξε η αφορμή για τη δημιουργία του. Στην απόφαση για τη δημιουργία ενός Μνημείου διαδραματίζουν ρόλο διάφορα κίνητρα: αυτά μπορεί να σχετίζονται με αφορμές, όπως η επιβολή μιας ιδεολογίας, η νομιμοποίηση μιας εξουσίας ή η ανάγκη διατήρησης της ανάμνησης ενός καθοριστικού γεγονότος ή προσώπου. Το Μνημείο με τη διπλή ιδιότητά του –ως τόποσημο της ανάμνησης ενός γεγονότος και ταυτόχρονα ως έργο τέχνης– αποτελεί μια παρέμβαση στον δημόσιο χώρο με διαρκή εγγραφή τόσο στους κατοίκους όσο και στους επισκέπτες της περιοχής όπου αυτό είναι εγκατεστημένο.

Το Μνημείο φωτός είναι ένα σύγχρονο έργο τέχνης του

γλύπτη Παναγιώτη Λαμπρινίδη, το οποίο εγκαινιάζεται τον Οκτώβριο του 2021. Πρόκειται για μια γλυπτική εγκατάσταση ύψους 3,4μ. και πλάτους 6,84μ., από μέταλλο, μάρμαρο και χρήση φωτεινής δέσμης, η οποία έχει τοποθετηθεί στην Κεντρική πλατεία Βασιλέως Γεωργίου Β΄. Δημιουργήθηκε για να μνημονεύσει το γεγονός ότι η Καλαμάτα υπήρξε η πρώτη ελληνική πόλη που απελευθερώθηκε κατά την Ελληνική Επανάσταση του 1821 και στην οποία συστάθηκε η Μεσσηνιακή Γερουσία («Μεσσηνιακή Σύγκλητος»), η πρώτη μορφή Κεντρικής διοίκησης των επαναστατημένων Ελλήνων. Μία από τις πρώτες ενέργειες της Μεσσηνιακής Γερουσίας υπήρξε η έκδοση της προκήρυξης με τίτλο Προειδοποίησης εις τὰς Εὐρωπαϊκάς αὐλάς, του πρώτου επίσημου διπλωματικού εγγράφου του Αγώνα (23 Μαρτίου 1821).

Τα μνημεία, μέχρι το Μνημείο για τους πεσόντες στο Βιετνάμ, σχεδιασμένο από τη Μάγια Λιν (Vietnam Veterans Memorial, Ουάσιγκτον, 1982), σχηματίζονταν αποκλειστικά με βάση μια μορφή ή ένα σύμπλεγμα μορφών. Αναπτύσσονταν σε ύψος, πολλές φορές δεκάδων μέτρων. Τα μνημεία αποτελούνται είτε από υπερμεγέθεις ανδριάντες είτε από ανάγλυφα είτε από συνδυασμό αυτών των δύο και απεικονίζουν τους πρωταγωνιστές των γεγονότων. Οι Αστοί του Καλαί του Ωγκύστ Ροντέν (1895) ή ο Έφιππος ανδριάντας του Κολοκοτρώνη του Λάζαρου Σώχου (1895), στον προαύλιο χώρο της Παλαιάς Βουλής στην Αθήνα, αποτελούν μερικά από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα τέτοιας προσέγγισης. Εκεί όπου η ρεαλιστική απεικόνιση κυριαρχεί, το μνημείο καθίσταται μια εστιασμένη αποτύπωση προσώπων ή συμβάντων, αποκλείοντας συχνά και άλλες αναγνώσεις των ιστορικών γεγονότων, και κυρίως την υποκειμενική

ερμηνεία του επισκέπτη του μνημείου. Η αναγραφή ονομάτων ή κειμένων, όταν υπήρχε, αποτελούσε συνοδευτικό στοιχείο του γλυπτικού συνόλου. Η προσέγγιση αυτή εξακολουθεί να είναι κυρίαρχη και στη σύγχρονη εποχή, με αρκετά ωστόσο μνημεία να ενσωματώνουν πλέον και σύγχρονες αισθητικές προσεγγίσεις, όπως εκείνες της εννοιολογικής και της σχεσιακής τέχνης. Το Vietnam Veterans Memorial της Μάγια Λιν αποτελεί το πρώτο έργο διεθνούς απήχησης το οποίο αποτελείται αποκλειστικά από κείμενο: πάνω σε επιφάνειες μαύρου γρανίτη είναι χαραγμένα τα 58.320 ονόματα των Αμερικάνων πεσόντων στο Βιετνάμ. Δεν υπάρχουν απεικονίσεις ή οιοδήποτε διακοσμητικό μοτίβο. Όσοι και όσες το επισκέπτονται προβάλλουν πάνω του τις σκέψεις, τη μελαγχολία ή τον θρήνο, στην περίπτωση που κάποιο όνομα ανήκε σε οικείο τους πρόσωπο. Από τότε, υπάρχουν πολλές αντίστοιχες υλοποιήσεις μνημείων, αφορμή σχηματισμού των οποίων αποτελεί ένα κείμενο ή μια ιδέα και όχι η απεικόνιση ανθρώπινης μορφής. Θα μπορούσε κανείς να αναφέρει ενδεικτικά το Μνημείο του Ιρλανδικού Λιμού στη Νέα Υόρκη (2002) ή τον Οβελίσκο του Δουβλίνου (2003).

Τι είναι, όμως, το κείμενο ως εικαστική αφορμή; Το κείμενο αποτελεί το απότοκο μιας τριπλής διαδοχής: των γραμμάτων που σχηματίζουν τις λέξεις οι οποίες συντίθενται σε προτάσεις. Αυτή η τριπλή «ύλη» που σχηματίζει το κείμενο (γράμμα, λέξη, πρόταση) αποτέλεσε το σημείο εστίασης του καλλιτεχνικού ενδιαφέροντος των δημιουργών της σύγχρονης τέχνης, ήδη από τα πρώτα χρόνια του Μοντερνισμού, αλλά κυρίως μετά την εννοιολογική τέχνη της δεκαετίας του '70. Για τον Σολ Λεγουίτ (Sol Lewitt): «Στην εννοιολογική τέχνη η ιδέα ή το νόημα είναι το πιο σημαντικό μέρος του έργου. [...] Η ιδέα είναι η μηχανή που φτιάχνει την τέχνη». Το κείμενο ως ύλη απευθύνεται στον πυρήνα του συναισθήματος και της λογικής ταυτόχρονα. Μετασχηματίζει τον θεατή σε ενεργό συν-διαμορφωτή της καλλιτεχνικής διαδικασίας, αφού δεν υπάρχει η δεσμευτική απεικόνιση. Ο θεατής ωθείται να στοχαστεί, να σχηματίσει στο μυαλό του τις εικόνες που του ανακαλεί η ανάγνωση, να προβάλει τα οντολογικά του ερωτήματα στην κειμενική αφορμή που ξεδιπλώνεται

μπροστά του, να επιτρέψει στο σώμα του να πλανηθεί στον χώρο που σχηματίζει η εικαστική ανάπτυξη του κειμένου. Το Μνημείο, με αυτόν τον τρόπο, δεν επιβάλλει ιδεολογίες μιας εξουσίας ή ενός ατομικού καλλιτεχνικού οράματος, αλλά μετασχηματίζεται σε πεδίο ανοικτό σε προβληματισμούς, στοχασμούς, αναθεωρήσεις, μνήμες: συνολικά, όλα όσα καλείται να επεξεργαστεί ένας ενεργός ή μία ενεργή θεατής.

Το Μνημείο φωτός υιοθετεί αυτή την εννοιολογική προσέγγιση: είναι ένα γλυπτικό σύνολο σε έναν ιδιαίτερα κεντρικό χώρο μιας πόλης, το οποίο ορίζει ένα τόποσημο που προκύπτει από ένα κείμενο και τις ιδέες που αυτό εμπεριέχει – και όχι από μια απεικονιστική ερμηνεία προσώπων ή συμβάντων. Ο Λαμπρινίδης και στα δύο άλλα μνημεία που ήδη έχει φιλοτεχνήσει στην Καλαμάτα έχει χρησιμοποιήσει το κείμενο ως αφορμή των έργων του. Πρόκειται για το Μνημείο σεισμών της Καλαμάτας (2010) και το Μνημείο Μικρασίας και Μικρασιατών (2016). Τα δύο αυτά γλυπτά αναπτύσσονται με βάση το κείμενο: τις

εφημερίδες της εποχής το πρώτο και τα ονόματα των πόλεων και των περιοχών της Μικρασίας το δεύτερο. Σε αυτά τα έργα, οι λέξεις που είναι σκαλισμένες πάνω στο μάρμαρο παραπέμπουν στις εικόνες που ο θεατής ανακαλεί από τα ιστορικά γεγονότα. Η δημιουργία της εικόνας και στα δύο μνημεία ενεργοποιείται από τα γράμματα, τις λέξεις και, συνακόλουθα, από το κείμενο. Στα δύο αυτά έργα, ωστόσο, το κείμενο λειτουργεί κυρίως ως φορέας πραγματολογικής πληροφορίας: στο πρώτο αναπτύσσονται οι τίτλοι των πρωτοσέλιδων των εφημερίδων εκείνης της περιόδου, ενώ στο δεύτερο καταγράφονται τα ονόματα των πόλεων της Μικρασίας από τις οποίες προέρχονταν οι πρόσφυγες. Αντίθετα, στο Μνημείο φωτός το κείμενο αποτελεί αφορμή για στοχασμό πάνω σε ιδέες και έννοιες και ως εκ τούτου θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως καθαυτό εννοιολογικό έργο.

Στο έργο του Λαμπρινίδη η εννοιολογική προσέγγιση, καθόλου συνήθης στη νεότερη ελληνική γλυπτική του δημόσιου χώρου, κλιμακώνεται στο Μνημείο φωτός. Το κείμενο που ενεργοποιεί το Μνημείο φωτός είναι η Προειδοποίησης εις τὰς Εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς και συντίθεται από 1.791 γράμματα. Κυρίως, όμως, ενεργοποιείται από τις ιδέες στις οποίες αυτό παραπέμπει. Όπως αναφέρει ο καλλιτέχνης:

Το φωτογλυπτικό αυτό στοιχείο [η δέσμη φωτός] οπτικοποιεί την έννοια «ελευθέρια», ως άυλη συνέχεια των υλικών κάθετων γλυπτικών στοιχείων. Μια «δέσμη φωτός» ξεκινά από το κέντρο του έργου, στην καρδιά της πόλης της Καλαμάτας και ανεβαίνει ως στον ουρανό, κάνοντας αισθητή την παρουσία της. Η έννοια της θυσίας για την ελευθέρια, σαν δέσμη φωτός, ενώνει τη γη με τον ουρανό.

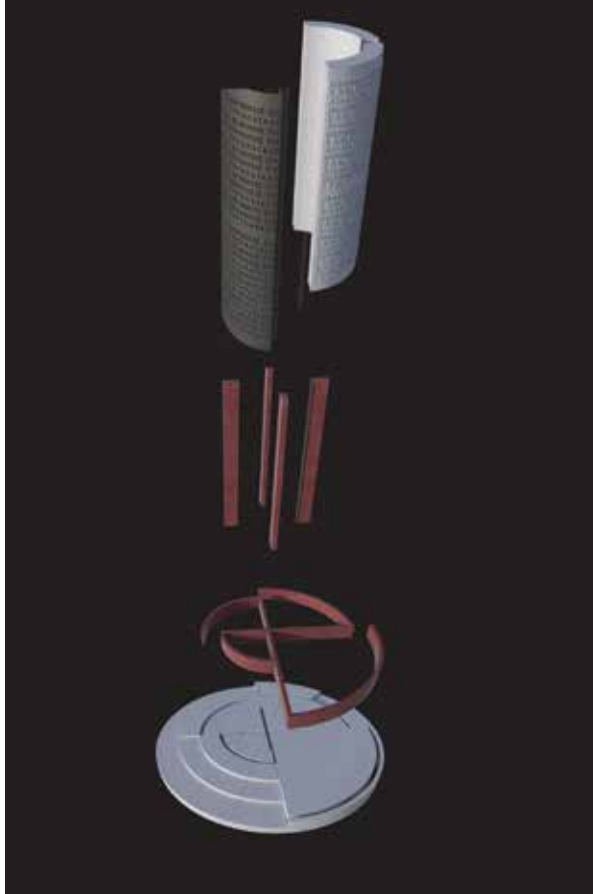
Τόσο στην παραπάνω παράγραφο όσο και στη συνολική τεκμηρίωση του έργου ο Λαμπρινίδης εστιάζει στις έννοιες που χρησιμοποιεί και οι οποίες σχηματίζουν το έργο του: Ελευθερία, Δίκαιο, Θυσία, Φως, Ανάσταση, Δουλεία, Θάνατος, Ζωή. Οι έννοιες αυτές αποτελούν το άυλο «υλικό» ιδεών που οδήγησαν τον καλλιτέχνη στην επιλογή των απτών υλικών, στη συνολική σύνθεση του έργου, στη χωροθέτησή του. Η Επανάσταση του 1821

αποτελεί το πιο σημαντικό ιστορικό γεγονός της Νεότερης ιστορίας μας και δημιουργήθηκε από ανθρώπους που λειτούργησαν πέρα από τα όριά τους, από γεγονότα που καθόρισαν την πορεία της Ελλάδας από τότε, από πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες που μας προσδιορίζουν ως κοινωνία μέχρι σήμερα· δημιουργήθηκε όμως η Ελληνική Επανάσταση και από κείμενα, ειδικά των πρώτων μηνών, τα οποία εμπριέχουν όλα τα στοιχεία της υπέρβασης, της απόφασης, της απαίτησης για ελευθερία και αυτοπροσδιορισμό. Το Μνημείο φωτός μπορεί να προσεγγιστεί ως απότοκο της ανάγνωσης ενός κειμένου, ενώ και αυτό το ίδιο αποτελεί κείμενο. Λειτουργεί ως ένα βιβλίο με ανοιγμένες τις σελίδες του μέσα στις οποίες θα βυθιστούν οι επισκέπτες για να συναισθανθούν το γενεσιουργό αίτιο της Επανάστασης: τις ιδέες που την χαρακτήρισαν.

Το Μνημείο φωτός σχηματίζεται ως ένα πολύμορφο γλυπτικό σύνολο, το οποίο παίρνει μορφή από κόκκινο

και λευκό μάρμαρο, μέταλλο και δέσμη φωτός. Είναι ένα έργο στο οποίο συναντώνται τα δύο διαφορετικά είδη ύλης: της χειροπιαστής ύλης των υλικών και της άυλης ύλης των ιδεών. Αναπτύσσεται οριζόντια και κατακόρυφα. Η οριζόντια ανάπτυξη γίνεται με βάση τη σπείρα που δημιουργεί επίπεδα και γραμμές. Η σπείρα είναι ένα πανάρχαιο και ταυτόχρονα διαχρονικό παγκόσμιο σύμβολο. Συναντάται στη φύση και στο σύμπαν (όστρακα, κελύφη σαλιγκαριών, νεφελώματα) και αποτελεί το αρχέγονο σύμβολο της ανανέωσης και της εύρυθμης ανάπτυξης με βάση τον κανόνα της Χρυσής τομής. Η σπείρα κινείται από ένα σταθερό εσωτερικό σημείο προς το εξωτερικό. Αντίθετα, στην περίπτωση του Μνημείου φωτός η σπείρα αναπτύσσεται με κατεύθυνση προς το εσωτερικό της, κατευθύνοντας την αφήγηση προς το κείμενο που βρίσκεται εγχάρακτο στα κάθετα στοιχεία και συνακόλουθα στη δέσμη φωτός που εξακοντίζεται στον ουρανό. Η σπείρα προσκαλεί τον θεατή και την θεατή να εισέλθει όχι μόνο στον χώρο της

γλυπτικής εγκατάστασης, αλλά και στο πλαίσιο των ιδεών που αυτό θέλει να κοινωνήσει.

Οι κόκκινες γραμμές που ορίζουν κάποιες από τις καμπύλες της σπείρας καταλήγουν στο κέντρο της γλυπτικής εγκατάστασης σε έναν σταυρό, επίσης κόκκινο, ο οποίος ταυτίζεται με το εναρκτήριο σημείο της σπείρας, αποτελώντας ταυτόχρονα τη βάση των κάθετων στοιχείων. Ο σταυρός εκφράζει μια σταθερότητα, αντίθετα με τη σπείρα, η οποία εκτείνεται. Η συνάντηση της σπείρας με τον σταυρό δημιουργεί μια ήρεμη αντίθεση (σχεδόν αόρατη, αφού είναι αντιληπτή μόνο αν κάποιος έχει δυνατότητα θέασης από ψηλά) και ταυτόχρονα επιτρέπει τη μετάβαση της αφήγησης από το οριζόντιο στο κάθετο.

Το κάθετο στοιχείο αναπτύσσεται με δύο τρόπους: τον κύλινδρο των γραμμάτων και τη δέσμη φωτός. Ο κύλινδρος αποτελείται από τέσσερα τμήματα, ένα για κάθε τεταρτοκύκλιο της βάσης. Τα δύο από αυτά είναι σε λευκό μάρμαρο, τα δύο σε μέταλλο. Τα χωρίζουν λωρίδες κόκκινου μάρμαρου που αποτελούν κατακόρυφη συνέχεια των γραμμών του οριζόντιου επιπέδου. Στα τμήματα από λευκό μάρμαρο το κείμενο είναι χαραγμένο με εξώγλυφο, ενώ στο μέταλλο το κείμενο σχηματίζεται με εγκοπές που δημιουργούν μια διαφάνεια στον μεγάλο κυλινδρικό όγκο, αφού επιτρέπουν να φανεί το εσωτερικό του. Αυτή η αντίθεση εξώγλυφα γράμματα/γράμματα από εγκοπές αναδεικνύει την εννοιολογική αφετηρία του Μνημείου φωτός: το κείμενο της Προειδοποίησης εις τας Ευρωπαϊκάς αύλας. Το φως τοποθετείται στο εσωτερικό του κυλινδρικού στοιχείου και φωτίζει με κατεύθυνση προς τον ουρανό. Με αυτόν τον τρόπο ο κύλινδρος, και συνακόλουθα το κείμενο που είναι αποτυπωμένο πάνω του, λειτουργεί ως μια πηγή φωτός του απείρου. Ταυτόχρονα, η δέσμη φωτίζει και με οριζόντια κατεύθυνση μέσα από τις εγκοπές των δύο επιφανειών από μέταλλο.

Με την προσθήκη της φωτεινής δέσμης το Μνημείο φωτός αποκτά δύο εκδοχές ανάγνωσης: της μέρας και της νύχτας. Την ημέρα αναδεικνύεται μια καλοσχεδιασμένη γλυπτική εγκατάσταση, η οποία λειτουργεί ως σημείο ανάγνωσης του κειμένου και των εννοιών που αυτό εμπεριέχει. Η υλική του κατασκευή κυριαρχεί και αναπτύσσεται με αρμονία στα μάτια του

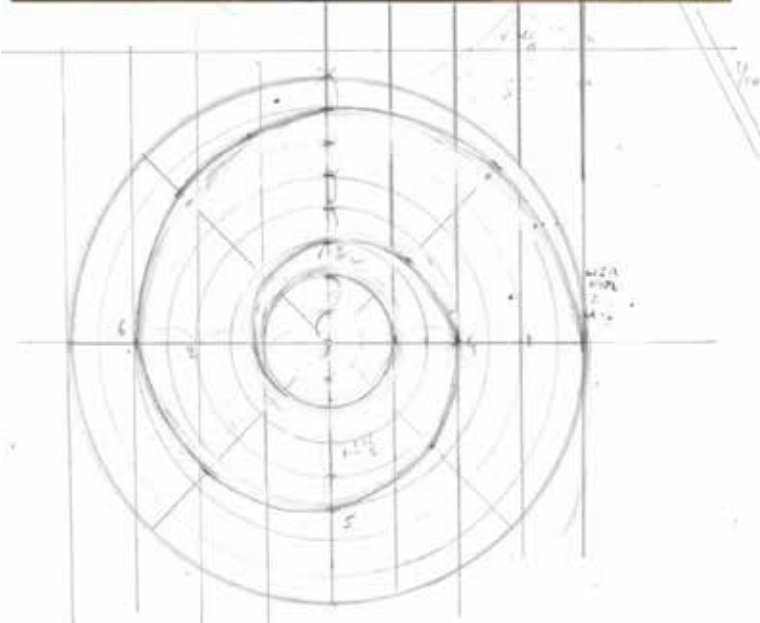

θεατή, αναδεικνύοντας στοιχεία, όπως η συμμετρία, η χρυσή τομή και τα αρχέγονα σχήματα της σπείρας και του σταυρού. Η εσωτερική πηγή φωτός, που βρίσκεται στο δάπεδο της κυλινδρικής φόρμας, φωτίζει την εσωτερική κοίλη όψη του λευκού μαρμάρου και εξαντανακλάσσεως τα γράμματα των εγχοπών του μετάλλου. Τη νύχτα τα υλικά, φορμαλιστικά και αρμονικά στοιχεία του έργου, διαδραματίζουν παραπληρωματικό ρόλο. Ο όγκος εξαϋλώνεται, η φωτεινή δέσμη κυριαρχεί με την οριζόντια ανάπτυξή της, αναδεικνύοντας την κεντρική ιδέα του Μνημείου φωτός: την πορεία προς την Ελευθερία. Ο εσωτερικός και εξωτερικός φωτισμός μεταμορφώνει το κείμενο τόσο στο μάρμαρο όσο και στο μέταλλο. Στο μάρμαρο τα γράμματα της Προειδοποίησης είνεις τας Εύρωπαϊκας αύλας μετατρέπονται από ανάγλυφα σε σκιές. Στο μέταλλο τα γράμματα χάρη στις εγχοπές γίνονται λαμπυρίσματα φωτός. Η χρήση του φωτός ενεργοποιεί αναγνώσεις της άυλης μετατροπής των υλικών αναφορών.

Το Μνημείο φωτός αποτελεί μια ουσιαστική εγγραφή, τόσο ως δημιουργία ενός τοπόσημου όσο και ως καλλιτεχνικό έργο. Ως καλλιτεχνικό έργο, είναι μια υπαίθρια γλυπτική εγκατάσταση, στην οποία με καινοτόμο και σύγχρονο τρόπο υλικά και άυλα στοιχεία αναπτύσσουν τις ιδέες ενός κειμένου: της Προειδοποίησης είνεις τας Εύρωπαϊκας αύλας. Ως τοπόσημο, αποτελεί μια καθοριστική αισθητική και ιστορική παρουσία στην πόλη της Καλαμάτας, μια διαχρονική καταγραφή του αποφασιστικού ρόλου που διαδραμάτισαν οι πολίτες αυτής της πόλης στον Εθνικοπαπελευθερωτικό Αγώνα του 1821.

Γιάννης Ζιώγας

Ζωγράφος
Καθηγητής
Κοσμήτορας
Σχολή Καλών Τεχνών Φλώρινας
Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας

"The National Revolution 'Warning to the European Courts' as a Sculptural Monument of Light"

[...] on rightful grounds, Greece, our mother,
a source of light also for you [...]

Petrobey Mavromichalis – Messinian Senate,
Warming to the European Courts, Kalamata 1821

Monuments are landmarks that determine the identity of their installation place for as long as they stand there. A monument site becomes a reference point as this is where the memory of an event and the place in which it happened meet across time. At the same time, this is where all the approaches responsible for the monument's installation leave their ideological mark, whether these are collective initiatives, institutions, or individuals per se. A monument also becomes a point of reference as an artwork itself; there are cases in which it may be more impressive for its artistic value and less for the event or the individual that triggered its creation in the first place. There are various motives that can influence the decision for a memorial; these may link with different purposes, such as to impose an ideology, to legalize an authority or to retain the memory of a notable event or person across time. In its dual role – both as a commemorative landmark of an event and as an artwork per se – a monument is a form of public space intervention, with constant resonance for citizens and visitors of the place alike.

The Monument of Light is a contemporary artwork designed by the Greek sculptor, Panagiotis Lambrinidis, to be inaugurated in October 2021. It is a sculptural installation of 3,4m height and 6,84m width, made of metal, marble and with the use of a light beam, that has been placed at the central King George II Square, in Kalamata. It was created to commemorate the fact that Kalamata was the first Greek city to be liberated during the Greek Revolution of 1821, and also the place where the Messinian Assembly ("Messinian Senate") was founded – the first central administrative unit of the Greek revolutionaries. One of the Senate's primary actions was

to issue a revolutionary proclamation under the title Warning to the European Courts, which was the first formal diplomatic document of the Greek Independence Fight (March 23rd, 1821).

Monuments – until the appearance of the Vietnam Veterans Memorial designed by Maya Lin (Washington, 1982) – have been formed, almost exclusively, after a figure or a complex of figures. They often stand as high as tens of meters. Such memorials comprise either larger-than-life statues, or bas-relief, or a combination of both, depicting protagonists of the commemorated events. The Burghers of Calais by Auguste Rodin (1895) or the Mounted Statue of Kolokotronis by Lazaros Sochos (1895), in front of the Old Parliament House in Athens, are two representative examples of this approach. Where realism rules, the monument becomes a focused depiction of people or events, leaving little room either for other readings of historic events or, more importantly, for the visitors' own personal approach. Name- or text inscriptions, when there, are only subordinated to the sculptural whole. This design approach is still dominant in modern age, with several monuments, however, leaning towards more contemporary aesthetic paradigms, such as those of conceptual or relational art. The Vietnam Veterans Memorial by Maya Lin is the first work of international fame to be composed, almost exclusively, of text: 58.320 names of American casualties in Vietnam have been inscribed on a black marble wall. There are no depictions or any other ornamental pattern. On the memorial surface, visitors are free to project their thoughts, melancholy or grief should they come across a familiar name. Since then, there have been many similar memorial designs, triggered by a text or a concept and not necessarily by the depiction of a human figure. Such examples could be the Irish Hunger Memorial in New York (2002) or the Spire of Dublin (2003).

What does it mean, however, for a text to be a reason for art-making? The text is the offshoot of a triple sequence:

of letters that form words, which, themselves, form sentences. This threefold “matter” which a text forms (letter, word, sentence) has been a place of interest for contemporary art makers, already from the onset of Modernism but especially after the conceptual art movement of the 1970s. In the words of Sol Lewit, “[i]n conceptual art the idea or concept is the most important aspect of the work [...] The idea becomes a machine that makes the art”. The text as matter speaks to the core of both emotion and reason at the same time. It transforms the viewer into an active co-creator of the artistic process since there is no limiting depiction involved to hinder this role. Viewers are encouraged to contemplate over what they see, to mentally visualize the images prompted by reading, to raise their existential questions in relation to the text unfolding in front of their eyes, as well as to allow their body to wander in the space opened up by the text’s artistic shape. In this way, the monument does not impose the ideology of an authority or of an individual artistic vision, but becomes, instead, a field open to questioning, thinking, revising, remembering; in other words, to all that an active viewer is asked to process.

The Monument of Light follows this conceptual approach: it is a sculptural whole placed in a particularly central spot in town, creating a landmark which derives from a text and the ideas that this text voices – and not from some pictorial approach to people or events. Lambrinidis has used the text as the starting point of his artistic creation before, in two other memorials also designed for the city of Kalamata. These are the “Kalamata Earthquake Memorial” (2010) and the Micrasia and Micrasians Memorial (2016). Both sculptures are formed around a text – the former around newspaper entries of the time, and the latter around the names of towns and regions in Anatolia (Asia Minor). In both works, the words inscribed on the marble refer viewers back to images recalled from these historic events. The image created is borne off letters, words, and, consecutively, off text. In these two memorials, however, the text works primarily as carrier of pragmatic information: in the first one, we see titles of newspaper covers of that period, while in the second one, names of Asia Minor refugees’

places of origin. In the Monument of Light, on the other hand, the text becomes a trigger for further contemplation on ideas and concepts, and thus this memorial could be defined as a conceptual artwork per se.

In Lambrinidis’ work, the conceptual approach – to which modern Greek sculpture in public space is hardly accustomed – finds its creative climax in the Monument of Light. The text that lies behind the Monument of Light is Warnings to the European Courts, itself composed of 1.791 letters. What really lies behind this work, however, are the ideas referenced in the text. As the artist mentions:

The light sculpture elements [i.e. the light beam] visualize the concept of “freedom” as the immaterial sequence of the material sculptural elements on the vertical plane. A beam of light rises from the center of the work to the heart of the city (Kalamata) and up in the sky, making its presence felt all throughout. The concept of self-sacrifice for freedom, as a beam of light, links the earth with the sky above.

In the above cited paragraph, but also in the overall documentation of his work, Lambrinidis focuses on the concepts he draws on and which flesh his work: Freedom, Justice, Sacrifice, Light, Resurrection. Slavery, Death, Life. These concepts form the immaterial conceptual “matter” that led the artist in his choice of actual materials, in his overall framing of the work, as well as in arranging the installation site. The Greek Revolution of 1821 is the most important event in our modern history, shaped by people who exceeded their limits, determined by facts that influenced the course of our country, and conditioned by political and cultural norms that still define us today. The Greek Revolution was also framed by texts – especially during the first months of the upheaval – ones that comprise all these ideas of exceeding one’s limits, of making important decisions, of demanding freedom and the right to self-determination. The Monument of light can be read as the offspring of a textual reading, while also being a text itself. It actually works as a book with its pages laid open for visitors to delve in and empathize with the

generative causes of the Revolution – the ideas that marked its course.

The Monument of Light forms a complex sculptural installation, shaped by red and white marble, metal and a beam of light. It is an artwork merging two different kinds of “matter”: the actual materials involved and the immaterial shape of the ideas energized. The installation develops on two planes: a horizontal and a vertical one. The horizontal axis is shaped around a spiral creating a number of planes and lines. The spiral is an age-old symbol, widely resonant across space and time. Spiral shapes are found in nature and across the universe (sea- and snail shells, nebula shapes, etc.) – the ancient symbol of rebirth and harmony given the golden ratio principle. A spiral typically moves from a steady inner core towards an outer surface. On the contrary, in the case of the Monument of Light, the spiral moves inwards, redirecting its narrative towards the text carved on the vertical plane and, in turn, on the light beaming towards the sky. The spiral invites viewers to enter not only the actual space of the installation but also the immaterial frame of the ideas that it seeks to communicate.

The red lines formed by some of the spiral curves lead to the center of the installation in a cross-like shape, also red, which is both the starting point for the spiral and the ground for the vertical plane as well. The shape of the cross connotes stability – quite unlike the extensive/mobile logic of the spiral. As the spiral meets the cross, a “quiet” antithesis is born (hardly visible to the eye as it can only be perceived when one looks from above). This allows the narrative to move, at the same time, from a horizontal to a vertical plane.

The vertical axis of the sculpture develops in two ways: through the cylinder where the letters are inscribed and through the light beam. The cylinder consists of four segments, one for each quadrant of the base. Two of them are of white marble and two of metal. They are separated by red marble strips which form the vertical continuum of the lines developed on the horizontal plane. On the white marble parts, the text has been carved in exterior relief inscription, while on the metal part the text is shaped through cuts forming a transparency in the large

cylinder volume as they reveal its interior. This opposition – exterior relief inscriptions and letter-shaping cuts – brings to light yet again the conceptual ground of the Monument of Light: the text of Warnings to the European Courts. The light is placed within the cylinder structure, directed towards the sky. Thus, the cylinder and, by consequence, the text carved on its surface, works as a source of light for infinity. At the same time, the light beam is also horizontally directed, running through the cuts of the two metal surfaces.

With the light beam attached, the Monument of Light offers itself to two reading versions – one during daylight and one at night. During the day, it shines forth as a carefully designed sculptural installation, serving as an interpretative index for the text and the concepts it voices. Its material structure dominates and unfolds in harmony before the eyes of its viewers, drawing attention to elements such as symmetry, balance and the primal shapes of the spiral and the cross. The internal light source, which lies at the bottom of the cylindrical

structure, sheds light on the inner hollow side of the white marble, and – by reflection – on the letter-shaping metal cuts. During the night, the sculpture's material, formalist and harmonious elements play only a subordinate role. The material volume dissipates, and the light beam dominates through its horizontal plane, highlighting the central idea behind the Monument of Light: the road to Liberty. Inner and outer lighting transforms the text on the marbles as well as on the metal parts. The letters from Warnings to the European Courts transform from bas relief to shadows. On the metal part, the letters become – through the cuts that shape them - shimmers of light. The use of light invites readings of how material references transform into inorganic/immaterial matter.

The Monument of Light holds significant value, both as landmark in making but also as artistic work per se. As a work of art, it comprises an outdoor sculpture installation whose material and immaterial elements build – in an innovative and contemporary way - on the ideas voiced in the text Warnings to European Courts. As a landmark, it marks an important aesthetic and historic presence in the town of Kalamata – a living record across time of the decisive role that the citizens of this place played in the Greek independence fight of 1821.

Yannis Ziogas

Painter
Professor
Dean
School of Fine Arts
University of Western Macedonia

200 χρόνια μετά

Λόγοι πενιχροί για ένα μεγαλειώδες κείμενο ελευθερίας

Η «Προειδοποίησις εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς» είναι ένα μονοσέλιδο πολιτικό/διπλωματικό κείμενο, αγνώστου συγγραφέως, το οποίο υπογράφει ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, ως «ἀρχιστράτηγος τοῦ σπαρτιατικοῦ καὶ μεσσηνιακοῦ στρατοῦ». Ο πλήρης τίτλος του είναι ο εξής: «Προειδοποίησις εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς, ἐκ μέρους τοῦ φιλογενοῦς ἀρχιστρατήγου τῶν σπαρτιατικῶν στρατευμάτων, Πέτρου Μαυρομιχάλη, καὶ τῆς Μεσσηνιακῆς Συγκλήτου».

Πρόκειται ουσιαστικά για μία επιστολή-ἐκκλήση για βοήθεια προς τους ηγέτες και τους λαούς των ευρωπαϊκῶν κρατῶν, γραμμένη με ιδιαίτερα γλαφυρό και παραστατικό τρόπο, μεστό περιεχομένου.

Η σημασία του ἔγκειται στο γεγονός ὅτι αποτελεί το πρώτο επίσημο διπλωματικό ἔγγραφο του Αγώνα, το οποίο απηύθυναν οι επαναστατημένοι Ἕλληνες «εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς» ἀπὸ την πόλη της Καλαμάτας.

Το πρωτότυπο κείμενο της Προκήρυξης που εστάλη στη βρετανική κυβέρνηση, βρίσκεται στα αρχεῖα του υπουργείου Εξωτερικῶν της Βρετανίας στο Λονδίνο (Public Record Of ice, φάκ. Ζακύνθου, αρ. 2) και ἦρθε στο φως της δημοσιότητας το 1967 ἀπὸ τον τότε διευθυντὴ του Ερευνητικοῦ Κέντρου Νεοελληνικῆς Ἱστορίας της Ακαδημίας Αθηνῶν, Ελευθ. Πρεβελάκη.

Εκτός ἀπὸ το πρωτότυπο κείμενο, σώζονται δύο ἀκόμη χειρόγραφα ἀντίγραφα με ἡμερομηνία 25 Μαρτίου 1821 στα Γενικά Αρχεῖα του Κράτους (ΓΑΚ, Αρχεῖο Γιάννη Βλαχογιάννη, τμήμα Ρήγα Παλαμῆδη) και ένα στον φάκελο Ζακύνθου με ἡμερομηνία 23 Μαρτίου 1821.

Η Προκήρυξη δημοσιεύτηκε για πρώτη φορά στις 20 Αυγούστου 1821 στην εφημερίδα «Σάλπιγξ Ἑλληνική» που εκδιδόταν στην Καλαμάτα ἀπὸ τον λόγιο κληρικό Θεόκλητο Φαρμακίδη, σημειώνοντας (προφανῶς ἀπὸ

λανθασμένη ἀνάγνωση του αριθμοῦ 3 ως 8) ως ἡμερομηνία σύνταξής της, την 28η Μαρτίου 1821.

Παρότι ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης είναι το πρόσωπο που υπογράφει ἐκ μέρους της Μεσσηνιακῆς Συγκλήτου (Γερουσίας) την Προκήρυξη, υπάρχουν ισχυρές ἀμφιβολίες για το κατά πόσο θα μπορούσε ένα κείμενο αὐτοῦ του βεληνεκοῦς να συνταχθεῖ και να ἀποσταλεῖ με τον ἐπισημότερο τρόπο στα περισσότερα ευρωπαϊκὰ ἀνακτοβούλια την ἴδια ἡμέρα που ἀπελευθερώθηκε η Καλαμάτα ἀπὸ τον οθωμανικό ζυγό. Αὐτός είναι και ο λόγος που ἐκφράστηκαν διάφορες ἀπόψεις ἀπὸ ἱστορικούς και ἱστοριοδίφες, οι οποίες ἀποκλίνουν μεταξύ τους. Οι περισσότεροι ἀπὸ τους πρώτους (Σωκρ. Κουγέας, Βασ. Παναγιωτόπουλος, Κων. Χατζόπουλος κ.ά.) συμφωνοῦν στο γεγονός ὅτι το συγκεκριμένο ἔγγραφο πιθανότατα συντάχθηκε ἀπὸ το περιβάλλον του Αλέξανδρου Ὑψηλάντη στις Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες πριν την ἐναρξη της Επανάστασης και εστάλη ἔτοιμο με παραλήπτη τον Παπαφλέσσα, μέσω του Σταμ. Δουκάκη. Εκεί ἀντιγράφηκε προφανῶς ἀπὸ κάποιον ἐγγράμματο Μεσσήνιο, υπογράφηκε ἀπὸ τον Πετρόμπεη και εστάλη στην Ευρώπη. Τα πρόσωπα που θα μπορούσαν να συγγράψουν ένα τέτοιο κείμενο, σύμφωνα με τους προηγούμενους ἱστορικούς, είναι ο Γεώργιος Λασσάνης, ο Χριστόφορος Περραιβός, ο Γεώργιος Κοζάκης Τυπάλδος και ο Πέτρος Ἡπίτης. Στον ἀντίποδα βρίσκονται διάφοροι Μεσσήνιοι κυρίως ἱστοριοδίφες (Βασ. Πατριαρχέας, Μητροπολίτης Φαναριοφανσάλων Ιεζεκιήλ Στρούμπος, Στ. Σκοπετέας, Μ. Φερέτος, Αθ. Ζακόπουλος, Δημ. Γαλάρης κ.ά.) οι οποίοι, ἐμπνεόμενοι μάλλον ἀπὸ ζήλο προς την ιδιαίτερη πατρίδα τους, προσπαθοῦν να ἀποδείξουν πως η Προκήρυξη υπήρξε διανοητικό προϊόν Μεσσήνιου λογίου, σημειώνοντας προς τούτο και μια σειρά

πιθανῶν ονομάτων (του Ιωάννη Λογοθέτη, πρώτου γραμματέα του Πετρόμπεη, του επίσης γραμματέα του Πετρόμπεη και μετέπειτα ἐπισκόπου Ἀργους Γεράσιμου Παγώνη και του Μανιάτη ποιητῆ Νικήτα Νηφάκου).

Ὡστόσο πιο κοντὰ στην πραγματικότητα πρέπει να θεωρεῖται η ἀποψη που θέλει το ἔγγραφο να συντάχθηκε ἀπὸ πρόσωπο της ἐμπιστοσύνης του Ὑψηλάντη, να παραλήφθηκε ἀπὸ τον Παπαφλέσσα και να ἀντιγράφηκε ἐνδεχομένως ἀπὸ τον Γεράσιμο Παγώνη, ο οποίος του ἔδωσε τη μορφή που ξέρουμε σήμερα.

Ὅσον ἀφορὰ το περιεχόμενο της Προκήρυξης, ἕνας ἐνδελεχῆς ἐλεγχός του, θα βγάλει στην ἐπιφάνεια ένα κείμενο πρώιμου πολιτικοῦ χαρακτήρα, γι' αὐτό και ιδιαίτερης πολιτικῆς σημασίας, το οποίο κυριαρχεῖται ἀπὸ το πνεῦμα και τον λόγο του Διαφωτισμοῦ (έντονη προβολὴ του ἐθνικοῦ στοιχείου, ἐπικλήσεις σε ένα ριζοσπαστικό, φιλελεύθερο πνεῦμα, ἀπότοκο της Γαλλικῆς Επανάστασης, χρήση του ὀρου «τυραννία» ἔξι

φορές – τη στιγμή που ο ὀρος «ελευθερία» ἀπαντάται μόνο τέσσερις – ἀπουσία ἔστω και υπαινικτική του θρησκευτικοῦ χαρακτήρα της Επανάστασης κ.ά.), ἀριστοτεχνικά γραμμένο ἀπὸ τον συντάκτη του, και ἕνα ἀξιολογότερο μνημεῖο λόγου της νεώτερης ἐλληνικῆς γλώσσας. Στο ἐξόχως πολιτικό αὐτό κείμενο, παρελαύνουν σειρά λέξεων με ισχυρὴ σημειολογία, που ἀποδίδουν τη χωρὶς περιστροφές ἀπόφαση των Ἑλλήνων για ελευθερία, ἀποδίδοντάς της οντολογική ὑπόσταση, οι οποίες διανθίζονται παράλληλα με πλῆθος ἐπίσης ισχυρῶν ρημάτων, ἐπιθέτων, μετοχῶν κ.λπ. Η χρήση τους ἀφενός μεν ἐπιδιώκει να ἐκφράσει την ἀπόγνωση που νιώθουν οι επαναστατημένοι Ἕλληνες ἀπὸ τον «ἀνυπόφορο ζυγό τῆς ὀθωμανικῆς τυραννίας» («δυστυχεῖς πελοποννησίους γραϊκούς», «τοὺς ἐγκαρδίους των ἀναστεναγμούς», «ἀθλίαν κατάστασιν», «στερημένοι ἀπὸ ὄλα τὰ δικάιά μας», «Αἱ χεῖρες ἡμῶν αἱ δεδεμένοι μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τὰς σιδηρὰς ἀλύσους τῆς βαρβαρικῆς τυραννίας» κ.ά.), ἀφετέρου δε την ἀκλόνητη ἀποφασιστικότητά τους να ἐνωθοῦν χωρὶς περισπασμούς και να διεκδικήσουν οι ἴδιοι την ελευθερία τους μετὰ ἀπὸ αἰῶνες δουλείας («μὲ μίαν γνώμην ὀμοφώνως ἀπεφασίσαμεν νὰ λάβωμεν τὰ ἄρματα καὶ νὰ ὀρμήσωμεν κατὰ τῶν τυράννων», «ἅπαντες πνέομεν πνοὴν ἐλευθερίας» κ.ά.). Στη συνέχεια ο συγγραφέας ἀριθμεί τα μέλη του σώματος των Ἑλλήνων, για να δώσει ἀκόμη περισσότερη ἐμφαση και ἐνταση στην ἀποφασιστικότητά και την ἐνότητά τους για τα χέρια σημειώνει ὅτι ἦρθε ἐπιτέλους η ὄρα να λυθοῦν ἀπὸ τις βαριές ἀλυσίδες της τυραννίας και να πάρουν τα ὀπλα κατὰ των ἐχθρῶν («Αἱ χεῖρες ἡμῶν αἱ δεδεμένοι μέχρι τοῦ νῦν ἀπὸ τὰς σιδηρὰς ἀλύσους τῆς βαρβαρικῆς τυραννίας, ἐλύθησαν ἤδη καὶ ὑψώθησαν μεγαλοψύχως, καὶ ἔλαβον τὰ ὀπλα πρὸς μηδενισμόν τῆς βδελυρᾶς τυραννίας») για τα πόδια, τονίζει πως πριν ἦταν ταγμένα να περπατοῦν νύχτα και μέρα στην υπηρεσία των ἐχθρῶν, ἐνῶ τώρα σπεύδουν για να ἀποκτήσουν τα δικαιώματά τους («Οἱ πόδες ἡμῶν οἱ περιπατοῦντες ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρα εἰς τὰς ἐναγκαρευσεις τὰς ἀσπλάχνους, τρέχουν εἰς ἀπόκτησιν τῶν δικαιωμάτων μας») για το κεφάλι, σημειώνει πως ἐνῶ πριν ἔσκυβε μπροστὰ στον βαρύτερο ζυγό, τώρα τον ἔχει ἀποτινάξει και στον νου του βρίσκεται μόνο η

ελευθερία («Ἡ κεφαλὴ μας ἢ κλίνουσα τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν βαρῦτατον ζυγόν, τὸν ἀπετείναν καὶ ἄλλο δὲν φρονεῖ, εἰμὴ τὴν ἐλευθερίαν») για τη γλώσσα που πριν αδυνατούσε να εκφέρει λόγο αληθείας και περιοριζόταν σε παρακλήσεις προς τους βαρβάρους τυράννους, τονίζει πως φωνάζει με ὅλη της τη δύναμη για να αντηχήσει παντού ο αέρας «τὸ γλυκύτετον ὄνομα τῆς ἐλευθερίας». Συνοψίζοντας αυτή την αὐρα ελευθερίας που πνέει στους Ἕλληνες, ο ανώνυμος συγγραφέας σημειώνει με ενάργεια μια συγκλονιστική φράση: «Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὅλοι ἀπεφασίσαμεν, ἢ νὰ ἐλευθερωθῶμεν ἢ νὰ ἀποθάνωμεν»!

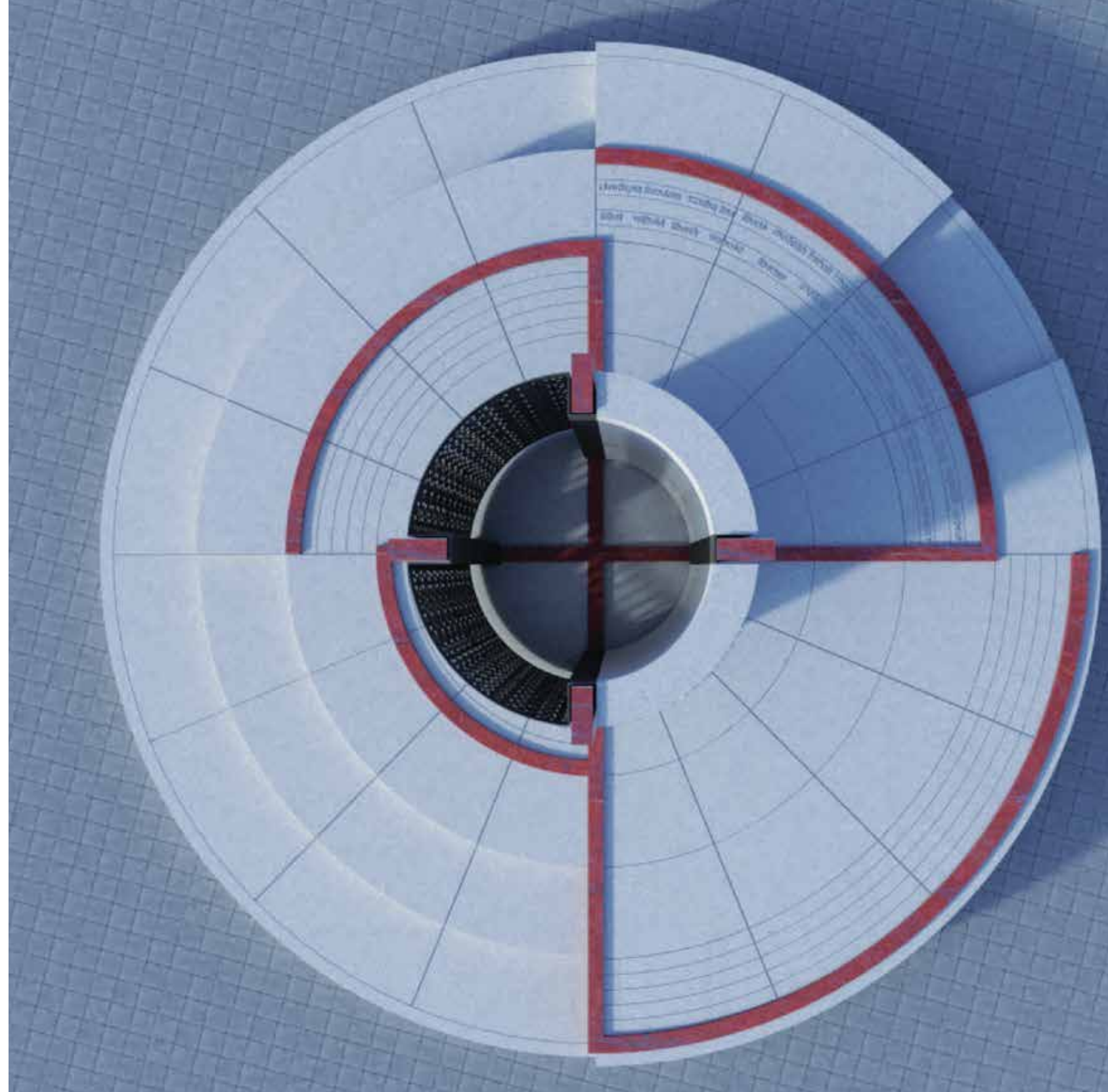
Ἡ συνέχεια περιλαμβάνει την κυρίως ἐκκλήση για βοήθεια «ὅλων τῶν ἐξευγενισμένων εὐρωπαϊκῶν γενῶν» (ἐδῶ ἔχει σημασία να τονίσουμε πως με αυτόν τον τρόπο, και παρότι το κείμενο απευθύνεται στις κυβερνήσεις, ο ουσιαστικός αποδέκτης του είναι ο λαὸς τῆς Ευρώπης, μέσα σε ἓνα πλαίσιο ὄχι αποκλειστικά θρησκευτικό, ἀλλὰ ευρύτερα πολιτισμικό, αφού δεν γίνεται σ' αυτό καμία νύξη περί χριστιανικῆς Ευρώπης, παρά μόνο «ἐξευγενισμένης»), ὄχι για να σώσουν την Επανάσταση, ἀλλὰ απλῶς για να φθάσουν οἱ Ἕλληνες «ταχύτερον» στον ἱερό και δίκαιο σκοπό, που δεν είναι ἄλλος ἀπὸ την ἀνάσταση του «τεταλαιπωρημένου ἐλληνικοῦ γένους». Τη βοήθεια αὐτή την εξειδικεύει σε χρήματα, οπλισμό ἀλλὰ και σε ἠθική στήριξη, ευελπιστώντας πως με την κίνησή τους αὐτή, οἱ λαοὶ τῆς Ευρώπης, θα ανταποδώσουν στους επαναστατημένους Ἕλληνες τα φῶτα ἀπὸ τα οποία ἐκεῖνοι φωτίστηκαν στο παρελθόν. Καλοῦν δηλαδή τους ευρωπαϊκούς λαούς να υπερασπιστοῦν μια πανανθρώπινη ἀξία, ὅπως αὐτῆς τῆς ελευθερίας, προσφέροντάς τους συνειδητὰ ἓνα μέσο για να το πετύχουν αὐτό, την ἐλληνική επανάσταση.

Ἡ «Προειδοποιήσεις εἰς τὰς εὐρωπαϊκὰς αὐλὰς», ἀκόμη κι αν αποτελεί τὴ διανοητική δημιουργία τῆς πέννας μιας μικρῆς πνευματικῆς ἐλίτ, δεν παύει να αποτελεί ἓνα ἐξοχο πολιτικό και διπλωματικό κείμενο, το οποίο ἔχει χαρακτηριστεί –και δικαίως– ἀπὸ τον τ. Πρόεδρο τῆς Δημοκρατίας κ.κ. Προκόπιο Παυλόπουλο ως «εθνική παρακαταθήκη», αφού στην οὐσία ἡ περίοδος συγγραφῆς του, περίοδος ἐναρξῆς τῆς Επανάστασης του 1821, αποτελεί ουσιαστικὰ τὴ γενέθλιο ἡμέρα/περίοδο του νεώτερου ἐλληνικοῦ κράτους. Ἐνός

κράτους συνδεδεμένου – σύμφωνα με το κείμενο – με το Γένος στη διαχρονία του (και ὄχι ἔθνους ἀσφαλῶς, αφού αὐτὸ προϋπήρχε πολλούς αἰῶνες πριν). Ὡς τέτοιο οφείλουμε να το ἀντιμετωπίσουμε και να το δοῦμε σήμερα, μια ἐποχή προκλήσεων ἀλλὰ και ευκαιριῶν για τὴ σύγχρονη Ελλάδα και τους Ἕλληνες.

Μάριος Π. Αθανασόπουλος
Μέλος ΕΔΙΠ
Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

MENOI AIO
KAI A MAS, ME
GNOMHN OMO

Токолонно . Saolotoga
Ozodlik . Azatlyk
Fräiheet . la Libertad
Libertas .

Саорса . Svoboda . Xorriyadda . Rhyddid . Kamardikan .
حرية .
Azatlyk .
la Libertad .
Eλευθερία .

حرية

200 years after Meagre words for a grand text on liberty

The document known as “Warning to the European courts” is a one-page text of political diplomacy, written by an unknown author and signed by Petrobey Mavromichalis as “Commander-In-Chief of the Spartan and Messenian Troops”. The text’s full title is: “Warning to the European courts, by Petros Mavromichalis, patriotic Commander-In-Chief of the Spartan Troops, and the Messenian Senate”.

This is basically a help request letter, addressed to European leaders and people, and written in eloquent graphic language, rich in content and meaning.

Its significance lies in the fact that this is the first of official diplomatic documents of the Greek Independence Fight, addressed by the Greek revolutionaries “to the European courts” from the city of Kalamata.

The original text of the Manifesto sent to the British Government has been stored in the archives of the British Ministry of Foreign Affairs in London (Public Record Office, Zakynthos file, n. 2), coming to public light in 1967 thanks to Eleftherios Prevelakis who was then heading the Modern Greek History Research Centre of the Athens Academy.

Except for the original text, two more hand-written copies dating March 25th 1821 are saved in the General State Archives (G.S.A. Vlachogiannis collection, Rigas Palamidis Section), and one more in the Zakynthos file dating March 23rd 1821.

The manifesto was first published on August 20th 1821, in the newspaper “Salpinx Elliniki” (“Greek Bugle”), which was issued in Kalamata by the scholar priest Theoklitos Farmakidis, marking March 28th 1821 as its composition date (obviously mistaking 3 for 8).

Although Petrobey Mavromichalis is the one who signs the proclamation text on behalf of the Messenian Assembly (Senate), there are serious doubts whether a script of such merit could have been composed and sent in the most formal of ways to the majority of European royal courts on the very day that Kalamata was being liberated from the

Ottoman reign. This is the reason why there is no general consensus on the matter between historians and history researchers. The majority of the former (Kougeas S., Panagiotopoulos V., Xatzopoulos K. and others) agree on the fact that the document in question was most probably composed by consultants and associates of Alexandros Ipsilantis, in the area of modern Romania before the onset of the Revolution, and was sent as a complete text through Doukakis S. to be received by Papal Legation in Greece. This is where it was most probably copied by some literate Messenian, signed by Petrobey and sent to Europe. According to the historians mentioned above, people likely to have authored such a text are Georgios Lassanis, Christoforos Pervos, Georgios Kozakis Tipaldos and Petros Ipititis. On the other side of the coin, there are few – mostly Messenian – history researchers (Patriarcheas V., Metropolitan of Fanari of Arsala Ezekiel Stroubos, Skopeteas St., Feretos M., Zakopoulos A., Galaris D., and others) who, influenced perhaps by their personal love for their homeplace, seek to prove that the proclamation text may as well be ascribed to some Messenians scholars, listing various possible names in support of their claim (such as Ioannis Logothetis – Petrobey’s first secretary, Gerasimos Pagonis – also Petrobey’s secretary and later Bishop of Argos, and Nikitas Nifakos – a poet from Mani).

However, what seems more likely to have happened is what the first viewpoints claim, according to which the document was scripted by one of Ipsilantis’ trusted consultants, then received by Papal Legation, and possibly copied in the hands of Gerasimos Pagonis, who gave the text the form and shape we know of today.

As concerns the content of the proclamation text, although the look reveals as a script of proto-political – and thus highly significant – conception, in the spirit and language of the Enlightenment (as evident in the great emphasis placed on the national element, in the constant references to a radical, liberal spirit – as derived from the French Revolution – in the use of the word “tyranny” six times –

when, at the same time, the word “freedom” is only four times used – in the fact that there is no reference – not even an implied one – to the religious character of the Revolution etc.), exquisitely composed by its editor, comprising also remarkable script legacy for the history of modern Greek language. In this exquisitely political text, we trace words of strong resonance, connoting the Greeks’ firm resolution for freedom, which itself acquires an existential meaning. These words are at the same time embellished by a number of strong verbs, adjectives, participles etc. Their use aims on the one hand at expressing the Greek revolutionaries’ despair in face of “the heavy and insupportable yoke of Ottoman tyranny” (“the unhappy Greeks of the Peloponnese”, “their deepest groans”, “miserable condition”, “deprived of all our rights”, “our hands bound, till present, in the iron fetters of the barbaric reign”, etc.), and, on the other, at voicing their irresolute decision to unite beyond limits and to claim their own freedom after centuries of slavery (“we have unanimously resolved to take up arms and fight against our tyrants”, “we all breathe the air of liberty”, etc.) In what follows, the author enumerates the different parts that make up this united Greek body, in an attempt to further strengthen and highlight the revolutionaries’ decisiveness and unison; their hands are described as finally being close to breaking free from the heavy bounds of tyranny, and to take up arms against oppressors (“our hands tied, till present, in the iron bounds of the barbaric reign, have already burst their fetters, wholeheartedly rising and taking up arms to annihilate repulsive tyrants”) feet – though formerly forced to run night and day in the service of their enemies – are emphatically described as now rushing to regain their rights (“our feet running night and day to execute orders imposed by merciless taskmasters, run to gain our rights”) as concerns the head, it is noted that though previously forced to bow to heavy oppression, it has now freed itself from the burden and only thinks of liberty (“our head bowing under the heaviest yoke, has ridden itself off it, and thinks no other thought but that of liberty”) the tongue, formerly failing to utter true speech and limiting itself to begging its barbaric oppressors only, is described as yelling out loud – so that the air may fill with its echoes – “the sweetest name of liberty”. To summa-

rizeth is air of freedom blowing among Greeks, the unknown author tellingly uses a remarkable phrase: “in one phrase, we all decided either to free ourselves or to perish”!

The text continues with the basic request for help addressed to “all civilized European nations” (it is here worth noting that in this way – and though initially referring to governments – the text basically addresses itself to the people of Europe, in a context that is not exclusively religious but rather widely cultural, since there is no mention to Christian but only to “civilized” Europe) not for them to save the Revolution per se, but for Greeks to reach “more quickly” their sacred and rightful goal, which is no other than the resurrection of the “much suffering Greek nation”. The help needed is specified as money, armor, but also moral support, in the hope that people of Europe will thus reciprocate to Greek revolutionaries the same light by which they themselves were lit in the past. They invite, in other words, European people to support a universal value, such as freedom, consciously of referring to the theme means to achieve this – the Greek Revolution.

Even if “Warning to the European courts” may belong to the inspired writings of a small cultural elite, it still is an excellent political and diplomatic text – quite rightfully described as “national legacy” in the words of former Greek President Prokopis Pavlopoulos – since, in essence, the years of its conception – also the onset years of the Revolution – mark the birth day/period of the modern Greek State. This is a state aligned – according to the text – with Genos across time (and not a nation, of course, as this was already existing many centuries ago). This is also the way we should see it and handle it today – at a time of great challenge but also opportunity for modern Greece and its people.

Marios P. Athanasopoulos
Research and Teaching Fellow
University of Peloponnese

ΝΗΣΙΟΥΣ ΓΡΑΙΚΟΥΣ, ΕΙ
ΜΗ ΜΟΝΟΝ ΠΝΟΗ ΚΑΙ
ΑΥΤΗ ΔΙΑ ΝΑ ΩΘΗ ΚΥ-
ΡΙΩΣ ΤΟΥΣ ΕΓΚΑΡΔΙΟΥΣ
ΤΩΝ ΑΝΑΣΤΕΝΑΓΜΟΥΣ.
ΕΙΣ ΤΟΙΑΥΤΗΝ ΟΝΤΕΣ
ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΝ ΣΤΕΡΗ-
ΜΕΝΟΙ ΑΠΟ ΟΛΑ ΤΑ ΔΙ-
ΚΑΙΑ ΜΑΣ, ΜΕ ΜΙΑΝ
ΓΝΩΜΗΝ ΟΜΟΦΩΝΟΣ

ΨΥΧΟ
ΟΠΑ
ΣΜΟΝ
ΠΑΝΝ
ΜΩΝ
ΝΤΕΣ
ΡΑ
ΣΕΙΣ
ΤΙΡΕΥ
ΣΙΝ

ΜΕΛΕΤΗ – ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΦΩΤΙΣΜΟΥ
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΝΤΕΚΩ & ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ

LIGHTING DESIGN
ELEFTHERIA DEKO & ASSOCIATES

ΔΩΡΗΤΗΣ ΤΟΥ ΕΡΓΟΥ

ΙΔΡΥΜΑ
ΚΑΠΕΤΑΝ ΒΑΣΙΛΗ & ΚΑΡΜΕΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Τίτλος: ΜΝΗΜΕΙΟ ΦΩΤΟΣ

Copyright © Municipality of Kalamata 2022

www.kalamata.gr

Καλλιτεχνική Επιμέλεια και Σχεδίαση Εντύπου: Ακριβή Καλογεροπούλου
Κείμενα: Γιάννης Ζιώγας - Μάριος Αθανασόπουλος
Φωτογραφία: Κώστας Κορομηλάς
Εικόνα σ. 4: Γιάννης Κοκορόγιαννης
Τρισδιάστατες Απεικονίσεις: Αννίτα Κουτσονάνου, Βασίλης Τράγιας
Μετάφραση Κειμένων: Έλενα Ηλιάδου - Μαρία Ριστάνη

Παραγωγή - Εκτύπωση: Cloud Print